

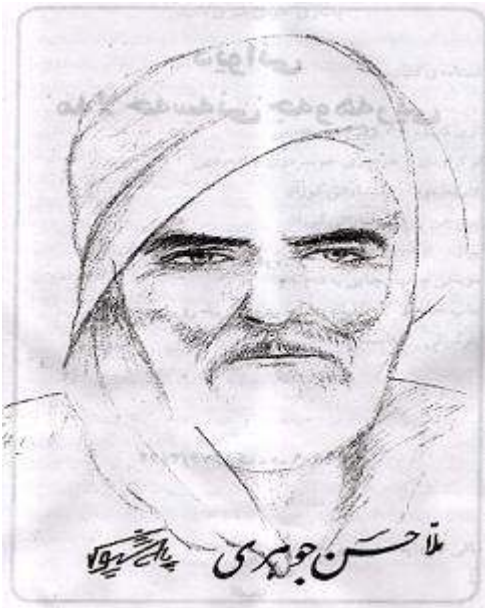
مه‌لا حه‌سه‌نی جه‌وه‌هری

ده‌ریای ئه‌ده‌بی کوردی دوردانه‌ی نه‌دۆزراوه‌ی زۆرن. گوشاری داگیرکه‌ران و که‌مته‌ر خه‌می خۆمان کاریکی کردووه ئه‌و ناوانه له ته‌م تومانی میژوودا ون بن و ئیمه ته‌نیا که‌سایه‌تی هونه‌ری و سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی گه‌لانی داگیرکه‌ری و لاته‌که‌مان بناسین! بۆ نمونه، هه‌ر من خۆم شیعیری "بوسحق اطعمه" و "که‌سایه‌ی مه‌روه‌زی" و "سوزه‌نی سه‌مه‌رقه‌ندی" که به فارسی گوتراون ده‌ناسم و ته‌نانه‌ت له به‌ر ده‌یانزانم به‌لآم ناوی مه‌لا حه‌سه‌نی جه‌وه‌هری و که‌ریمی موکریم له کوله‌که‌ی ته‌ریشدا نه‌بیستبوو، ئه‌گه‌ر هیممه‌تدارانی وه‌ک نووسه‌ری ئه‌م وتاره‌ی وا لێره‌دا باسی ده‌که‌ین و به‌ داخه‌وه ده‌ستتیشان نه‌کراوه، یا جه‌عه‌فری قزلجی بۆیان روون نه‌کردمایه‌ته‌وه.

مالپه‌ری بۆکان / رۆژه‌ه‌لات بابه‌تیکه‌ی به‌ ناوی "مه‌لا حه‌سه‌نی جه‌وه‌هری کیه‌؟" له مالپه‌ری سیروان وه‌رگرتووه و بلاوی کردۆته‌وه، که ته‌نیدا که‌سایه‌تی جه‌وه‌هری ناسینه‌راوه و نمونه‌ی شیعیریشی لێ راگه‌یه‌ینه‌راوه. "جه‌وه‌هری" له دایکه‌بووی سالی 1254 ی هه‌تاوی ده‌وره‌ی مه‌هاباد بووه و له سالی 1337 له ته‌مه‌نی 83 سالیدا کۆچی دوا‌یی کردوه؛ جه‌وه‌هری له گوندی جامه‌رد و هه‌روه‌ها عه‌مباری بۆکان لای مه‌لا شه‌مه‌د دینی شیخوئیسلا‌می و مه‌لا عیسا‌مه‌د دینی شه‌فیعی ده‌رسی خویندوه و له جامه‌رد، باخچه، ئالبلاغ، ترکاشه، شاریکه‌ند، قازانتا، قادرئاوا، نیسکاوا، قالوئ زه‌ندان و زگه‌راو مه‌لایه‌تی کردوه و ده‌رسی گوته‌ته‌وه و چه‌ند کتیب و نامیله‌کی نووسیوه. نه‌وه‌ی جه‌وه‌هری، ئیستا مه‌لای مزگه‌وتی شافیعی بۆکانه.

ئه‌وه‌ش وتاره‌که، خۆی که بریا ناوی نووسه‌ره‌که‌ی ده‌ست نیشان بکرایه.

مه‌لا حه‌سه‌ن جه‌وه‌هری کیه‌؟

جه‌وه‌هری هه‌روه‌ه له مه‌لایه‌کی زۆر زانا و گه‌وره بووه، هۆنه‌ریکی به‌ ده‌سته‌لات و بیروورد و شیعیر ناسک و ره‌وانه. له ده‌ریای شیعیری کوردی و فارسی و عه‌ره‌بیش دا، مه‌له‌وانیکی به‌هینزو چالاکه. به‌زمانی خه‌لکی شیعیری کوتووه. ووشه‌و زاراوه‌ی ئه‌وه‌نده جوان و ره‌سنداری هه‌لێژاردووه که ره‌نگه‌که‌س نه‌کردووبی. ده‌سته‌لاتی زۆری مامۆستا، له‌بواری شیعیر و هه‌له‌سه‌ت دا و لیهاتوویی و پله‌ی به‌رزی زانیاری ئه‌وه، ده

دایکی جه‌وه‌هری نیوی شایجان و خه‌لکی باینده‌ری لای سابلاغ بووه. جه‌وه‌هری کور و کچیکه‌ی ده‌بی، کچه‌که‌ی ته‌مه‌نی لایه‌ی به‌سه‌ر نابا و جوانه‌مه‌رگ ده‌بی. کوره‌که‌ی نیوی مه‌له‌لایه‌ی بووه که ئه‌ویش له‌ده‌وره‌ی ته‌مه‌نی چل سالی دا

ده مرئ. مه لا عه لی کور و کچیکی بووه که ئیستا ماون. کوره که ی نیوی عه بدولایه و ئیستا مه لا و ده رس بیژی مزگه وتی شافیعی بوکانه، که ئیستا ئه و کورته به سه ر هاته له زمانی ئه وه وه ده نووسری.

جه وه ره ی له سالی 1254 ی هه تاوی دا له دایک بووه و له سالی 1337 یش له ته مه نی 83 سالی دا له گوندی کویره گویزی گه وورکی سه قز، له مالی مه لا سالی برای کوچی دواپی کردووه و هه ر له وی نیژراوه. جه وه ره ری ماموستایه کی زور به رز و زانا بووه. زانست و عیلمه کانی ئه و سه رده م ه ی به ته واویی خویندوووه و به پله و پایه ییکی زور گه وره ی زانستی گه بیوه و شاره زایی یه کی باشی تییاندا بووه. جه وه ره ری به فه قییه تی له دبی جامه ردی ناوچه ی بوکان له لای شه مسه ددینی شیخوئیسلامی، (بنه ماله ی شیخوئیسلامی بنه ماله یه کی گه وره ی ئایینی و مه لای زور زانا و نیو به ده ره وه یان بووه. وه چه ی ئه و بنه ماله ئیستا زورتر له بانه و سه قز و ده وروبه ر نیشته جین) وه له دبی عه مبار هه ر له و ناوچه یه له لای حاجی مه لا شه فیعی بابی ماموستا مه لا حیسامه ددینی بوکان، وه له لای مه لا عه بدورره حمانی که یانی مه لای مزگه وتی سووری سابلأغ خویندوووه، که ئه وانه ش ماموستای زور گه وره و به نیو بانگی ناوچه بوون.

هه ر وه ک بو خوشی له (قه سیده ی) ناموژگاری و پارانه وه که یدا ده ی درکینی ماوه یه کیش چوته عیراق و له که رکوک و سوله یمانی و هه ولیر خویندوووه تی. به لان ئه وه نده ی پی ناچی که لکه له و بیری ولاتی خوی ده که ویته سه ری وئاره زووی دیمه نی جوان و ئاو و هه وای چپای سه ره رز و سه یرانگای دلرفین و خه فه ت تارینی ئاویه ری شاری سنه، هه لیده گری و گه رمای که رکوک و سوله یمانی به جی دیلی و دیته وه و ده چی له حوجره ی مزگه وتی دارولئیسانی ئه و شاره جیگا ده خوازیته وه و داده مه زری و له وی ده ست ده کا به خویندن. جه وه ره ری دوا ی ئه وه خویندنی مه لایه تی ته واو ده کا و ده بیته دوازه عیلم، ئیجازه ی مه لایه تی وه ر ده گری و دیته وه و له گونده که ی خویان که ده لاین باخچه ی فه یزوللا به گی بووه، ده بیته مه لا. جه وه ره ری له م دیبانه ی خواره وه مه لایه تی کردووه: جامه رد، باخچه، ئالبلاغ، ترکاشه، شاریکه ند، قاره و، قازانتا، قاد راوا و نیسکاوا (ئه م دیبانه له ناوچه ی بوکانن)، قالوی زه ندان و زگدراو (ئه مانه ش سه ر به سا بلاغن). له بری جیش فه قیی راگرتوووه و ده رسی کوتوته وه. جه وه ره ری هه روه ک مه لایه کی زور زانا و گه وره بووه، هونه ریکی به ده سته لات و بیروورد و شیعر ناسک و ره وانه. له ده ریای شیعی کوردی و فارسی و عه ره بیش دا، مه له وانیکی به هیزو چالاکه. به زمانی خه لکی شیعی کوتوووه. ووشه و زاراوه ی ئه وه نده جوان و ره سندی هه لیژاردوووه که ره نگه که س نه کردووپی. ده سته لاتی زوری ماموستا، له بواری شیعر و هه لبه ست دا و لیهاتووپی و پله ی به رزی زانیاری ئه و، ده بی له ئاوبنه ی هونرا وه ی کومه لئناس و که له هونه ری هاو چه رخی جه وه ره ری، ماموستا مه لا ماری کۆکه پی دا، ته ماشا که ین که به کوردی و فارسی رووی تیده کا و پیی ده لی:

دل سه لامت لیده کات چاوم عه یزیم جه وه ره ری
گه رچی جیسم و سووره تی ئه م ما سه راپا جه وه ره ری
ایکه در آفاق و اقلیم فصاحت گستری

صف زده بر درگهت چون بندگان صد انوری
ریزه خوار سفره ی طبیعت هزاران بونواس
خوشه چین خرمنت یغما و ما و عنصری
از برای آنکه لاف همسری با تو زند
چاره دیگر نباشد جز رجوع قهقری
می نویسم دمبدم بر صفحه رخسار دل
آفرین بر جسم و جان و جوهرت ای جوهری

نه و کاته ی ماموستا جه و هه ری له سنه ده خوینئ، میرزا عه لی موخته مه دی کوردستانی که له خه تخوشیدا به نیو بانگ ده بی و شاعیریش بووه، له نزیکه وه به راده ی زانایی و گه وره یی ماموستا و سوار چاکیی مه یدانی شیعر و هه لئه سته ئه و شماره زا ده بی و باش ده یناسئ، ناوای پیدا هه لئه لی:

ای مهین سالار دوران ادب ملاحسن
جوهری کز فکر بکرش عالمی شد جوهری
حافظ و سعدی شیرازی و سنائی و حکیم
بیدل و فردوسی و جامی، رضا و عنصری
زنده بودندی در این ایام کی یارای آن
داشتندی در هنر گویند لاف همسری
دلبر موزون و زیبا در کجا باشد زند
با یکی از شعر او يك ذره لاف دلبری
صرفه برده گر دو صد درو گهر را داد است
در بهای هر یکی از بیت نغزش مشتری
من که آن قدرت ندارم در بهای شعر او
جان و دل دارم فشانم تا ابد در چاکری
دم مزن از شعر و هان هشیار باش ای معتمد
ختم بر فکر دقیق جوهری شد شاعری

کاتی نو سراوه ی فارسی ماموستا ده خوینییه وه، بونی گولستانی سه عدیت به سه ردا دئ! نه گه ر ته ماشای ده ستردی ره نگیری نه و پیا وه ده که ی که به عه ره بی نه خشاندوویه تی (فُس بن ساعده) ت دیته به ر چاو! خو نه گه ر ویستت تاسه ی ده روونی که یلت به شیعر ی به تام و ناوداری کوردیی جه و هه ری بشکینی، له نه کاو ته ماشا ده که ی نه و له سه ر جوگه له شیر ی که سه ر به سییه ر و به ری داری تووبا خه نی بووی و له کوشکی بلوو ریندا ده ست له ملانی خویری به هه شتی. جه و هه ری به سه ر میژووی کون و تازه ش دا شماره زایی یه کی باشی بووه و کون و قوژبنی چاک پشکنیوه، له و چه ند هونراوه یه دا که له مه و لا دئ و هی پارچه هه لئه ستیکن، ده ر ده که وی که ماموستا چه ند جوان میژووی زانیوه و به وردی ناگای له سه رو به ری بووه.

بیاور ساقی سیمین بدن جام سرور آور
بگاه صبح بیرون ساز از دل غم، خمار از سر
تو ای مطرب بزن يك پنجه بر تازی به یاد یار
مغنی خوان نوائی را به یاد خسرو و قیصر
یکی مجلس بیارائید و شمع جمع روشن کن
گلاب و عطر افشانید و عودی ریز در مجمر
ببزم ما، بخوان امشب نکیسا و باربد هر دو
بکام دوست می گردد بحمدالله مه و اختر
کیومرث و زهوشنگ و ابا طهمورث و جمشید
فریدون، سلم و تور و ایرج و بهرام بانوذر
انوشیروان و خسرو، نادر و شاپور و شاعباس
زکیکاوس و کیخسرو ز دارا و زاسکندر
امیران اروپا تا سلاطینان عثمانی
ز اول تا نهایت پادشاهان عجم یکسر

جه و هه ری له سالی 1355 ی کۆچی مانگی دا به شی عیباداتی فیهی حه زره تی شافیعی بو

هاوو لاتینانی شافیعی مه زه بی خوی به شیعی فارسی ره وان و ساکار وه ر گنراوه ته وه. کاتی کتیبه که ی ته واو ده بی دینی پیشکیشی ده کا به قوتابخانه ده و له تییه کان و له گه ل نامه یه کی زور ماموستایانه ده پینری بۆ ره زاشاو داوای لیده کا که چاپی که ن و بیده ن به قوتابخانه کان تا مندالان و ماموستایانی شافیعی مه زه ب، به تاییه ت قوتابیان و ماموستایانی ناوچه ی کوردستان بیخوینن و که لکی لیوه رگرن. له نامه که دا به ره زاشا ده لی له و هه موو نه رکه ی به سه ر شانی هه موو هاوو لاتیبه که وه یه که بۆ هاو و لاتیبه کانی خوی به جیی بینن، منیش به ش به حالی خوم نه وه ی له ده ستم هاتوو به جیم هیناوه و نه وه به شانازیشه وه پیشکیشی ده که م. تا گه ردم نازا که ن و مشکولوزمه یان نه بم! به لان ره زاشا چونکه دوژمنی قین له دلی کورد و مه زه به که شی بوو، نه لی وه ر گرت و نه بوی چاپ کرد و نه گویشی پیدا!

جه وهه ریی هه روا له سالی 1368 ی کوچی مانگیشدا عاقیده ی ئیمان و ئیسلامی به دوو شیوه ی کوردی په تی و فارسی ساکار به شیعر هونیه ته وه و دایناوه. مه ولوودنامه یه کیشی به هونراوه و په خشانیکی ره وان و جوان به کوردیی نووسیوه. جگه له وانه ماموستا هه لیه ست و هونراوه یه کی زوری به کوردیی و فارسی بووه که بریکی که می دیاره. مه لا حه سه نی جه وهه ریی خوی به خه لیفه و مه نسوبی بنه ماله ی مه زنی کوردی ساداتی نه هری زانیوه و ئوگری یه کی زوری به مالی حاجی سه ید عه بدولالی شه مزینی بووه. جا بویه به خه لیفه مه لا حه سه نی جه وهه ریی به نیو بانگ و ناسراوه. جه وهه ریی له ته مه نی حه فتاویه ک سالی دا تووشی جه رگ سووتان ده بی، هه روه ک له پینشدا کوترا مه لا عه لی کوری له جه نگی ی مه لایه تی دا ده مرئ!

مه لا عه لی که مه لایه کی باش وته نیا یادگاری ژینی پر مه راره تی جه وهه ری یه، وه ک هه ودایه کی ئاوریشمین دلی باوکی پیر وزور هانی به و مانی پر له نه مانه وه، به ستوته وه! جا بویه به مردنی مه لا عه لی ژینانی پر پیتی نه و پیاوه زانایه به ته واوی ده شیوی، ئیدی دلخوشیکی به ژیان نامینن و سه ر چاوه ی رووناک و زولالی بیری پر گه و اهیراتی لیل و لیخن ده بی. دنیای لیده بیته گوریکی ته نگی به ری ره شی پرسام که ته رمی ژینی سارده وه بووی گوره وشار ده دا! مالی لیده بیته گرتووخانه یه کی توناو توونی عه سته م که له به ر نیشی له شی نه شکه نجه دراوی زاماری تییدا ئوقره ی نییه! وای لی دئ واز له هاوأل و هاویه شی روژانی خوشی و تالیی ژینی به سه ر چووی دینی و به سه ری پیری هاوسه ری ته مه نی لاوی و پیری ته لاق ده دا و ماله که ی پرش و بلاو ده کا. وه ک نه وه که بیه وئ له داخی دنیای پووچه ل خوی به ریته وه سه ر دوخی پیشوو. روت و قوت له سه ر لووتکه ی ترۆپی ته مه نییه وه چاوئک به شریتی عومری رابوردوی دا ده گپری و سه ر گوزه شته ی ناهومیدی خوی ده ور ده کاته وه. ده روانن نه و روژی ته مه نی ده می به که له وه ناوه. جه رگی سووتاه، ژینی شیواوه، مال و حالی نه ماوه! بارستایی خه م له دلی شکاویدا وای قورسه به ستوو، پشووی لی براوه! جانانم هونه ر که ده لی:

له سه ر بستووی ژیان وه ک داری چاکی (1)

به ته نیا مامه وه بی به رگ و بی به ر

گه لی بی تینتره تاوی هومیدم

له زه رده ی روژپه ری مانگی خه زه لوه ر

له هانای ده می له گو که وتووی جه وهه ریی هاتوو و هاواری له گه رووگیراوی نه و ی ده ربریوه یان خو کراسیکه به به ژنی خوی بریوه و پر به به ری هه موو به گه وهه رانی کورده واریشه!!

هه ر چه ند هیواوی پته وی جه وهه ریی به خودا و بروای قایمی نه یده هیشت له به رانبه ری کۆسپ و قورتی باری ناله باری ژیانیدا، جا با نه وه نده تفت و تال و پرستپیش بی، وره به رداو ناهومید بی، به لان عیسان، عیسانه، با حه زره تی ئاده میش بی هه ر ده بی له شه ری

شه يتان بترسئ، نه كاسه ره نگرئى داو به سه ر زه له ى په رئئى. جا به ناچارى بؤ
دامركاندنئ گرى دلئى پر له كولى، به ره و لاي پيرى ده ستگرئى، ملي رئ ده گرى وهانا ده
باته به ر خانه دانئ نه هرى و ده چئته خزمه تئ حاجئ سه يد عه بدوللا.
ئيدئ ده ست له داوئنى دنيا به رده دا و ده يه وئ دوايئ روژه كانئ ژينئ له ئاوا بوونئ له وئ
به رئته سه ر و بمئئته وه! حاجئ سه يد عه بدوللاش كه جه وهه ربي زور خوش ده وئ و پله
و پايه ى به رزئ زانستئى و هونه ربي ئه و باش ده زانئ ريز و حورمه تئكى زورى لئده نئ
وه تاغ و مه نزلئ تايبه تئ بؤ ته رخان ده كا و زور باش ده ستئ قه درئ لئده نئ. جه وهه ربي
هه ر چه ند واهاتبوو كه هه توانئ دلئى بريندارئ له وئ گير خاو پاش ماوه ى ته مه نئ له وئ
به رئته سه ر! به لان پاش ماوه يه ك بير و تاسه ى برا و نه وه كانئ ده كه وئته سه رى و دئته
وه بؤ كوئره گوئز، بؤ مالى مه لا سالى براى و تا دوايئ ژيانئ له وئ ده مئئته وه.
(1) ئه م چوارينه هئ كاك محه ممه دئ نوورئى (عه ترى گولانئى) هونه رى بيروردئ
بؤكانئيه.

<http://www.sirwanweekly.com>

